

KLAIPĖDOS LOPŠELIO-DARŽELIO „LIEPAITĖ“ KRIZIŲ VALDYMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Klaipėdos lopšelio-darželio „Liepaitė“ (toliau – Įstaiga) krizių valdymo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato krizių valdymą Įstaigoje, krizių valdymo Įstaigos komandos sudarymą, darbo organizavimą, bendradarbiavimą su Įstaigos vaiko gerovės komisija (toliau – VGK), Klaipėdos miesto savivaldybe ir Klaipėdos miesto pedagogine psichologine tarnyba (toliau – PPT) kaip pagalbos teikėjais, krizės Įstaigoje metu.

2. Apraše vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme vartojamas sąvokas.

3. Aprašas parengtas vadovaujantis „Rekomendacijomis dėl krizių valdymo mokyklose“, patvirtintomis švietimo ir mokslo ministro 2018-03-08 įsakymu Nr. V-229; Psichologinių krizių valdymo paslaugų organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu sveikatos apsaugos ministro 2021-05-21 įsakymu Nr. V-1163; Nacionalinės švietimo agentūros 2021 Rekomendacijomis dėl krizių valdymo mokyklose, ugdymo procesą organizuojant nuotoliniu būdu; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. V-579 „Dėl Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

4. Krizės valdymas Įstaigoje suprantamas kaip koordinuoti veiksmai, kuriuos atlieka Įstaigos komanda, VGK, Klaipėdos miesto savivaldybė, Klaipėdos miesto PPT kaip psichologinės pagalbos teikėjas, siekiant įveikti krizės sukeltas pasekmes ir teikti Įstaigos bendruomenei veiksmingą pagalbą.

5. Apraše vartojamos sąvokos:

5.1. **krizinė situacija** – situacija, kurią lydi didelis nerimas, įtampa, grėsmė, nesaugumas, pavojus, pasimetimas ir kt.;

5.2. **krizinis įvykis** – nelaimingas, psichologiškai sukrečiantis įvykis, kuris asmeniui yra emociškai reikšmingas;

5.3. **krizė Įstaigoje** – netikėtas ir/ar pavojingas įvykis, sutrikdantis įprastą bendruomenės ar atskirų jos narių veiklą, emociškai sukrečiantis visą ar didesnę ugdymo įstaigos bendruomenės dalį. Krizinių situacijų pavyzdžiai: vaiko ar bendruomenės nario savižudybė, kita komplikauta netektis: bendruomenės nario mirtis dėl nelaimingo atsitikimo ar ligos, nelaimingas atsitikimas, susijęs su mirties grėsme Įstaigoje, susišaudymas, gaisras, įkaitų paėmimas, bendruomenės nario dingimas; patiriama ūmi psichikos būklė, kai asmuo iškreiptai suvokia ir (ar) praranda racionalų ryšį su realybe; asmuo yra nukentėjęs nelaimingame atsitikime, kuriame sužeistas ar žuvo žmogus; asmuo tapo smurtinio nusikaltimo liudininku ir kt.;

5.4. **psichologinė krizė** – asmens reakcija į krizinį įvykį/situaciją, kuriam išgyventi nebeapkanka turimų psichologinių adaptacijos ir streso įveikos įgūdžių. Ištikus psichologinei krizei, asmenį apima didelio psichologinio diskomforto būseną, kuri pasireiškia intensyviais jausmais – nerimu, baime, neveltimi, bejėgiškumu, įtampa, sumišimu ir pan.;

5.5. **krizės valdymas Įstaigoje** – veiksmai, kuriuos atlieka Įstaigos administracija, krizių valdymo komanda (toliau – KVK), VGK ir PPT siekdamas įveikti krizės sukeltas problemas ir teikti bendruomenei veiksmingą pagalbą. Krizių valdymas apima pagalbos organizavimą, Įstaigos bendruomenės (įskaitant tėvus) bei kitų institucijų informavimą, bendravimą su žiniasklaida, pasirūpinimą įstaigos bendruomenės narių saugumu ir pan.;

5.6. **krizių valdymo komanda (KVK)** – Įstaigoje nuolat veikianti krizių valdymą vykdanči komanda, kurią sudaro administracijos, švietimo pagalbos specialistų, darbuotojų atstovai, turintys krizės valdymui būtinų gebėjimų;

5.7. **savižudybės grėsmė** – situacija, kai yra identifikuojamas asmuo, turintis ketinimų nusižudyti.

6. Visi, pagalbą įvykus krizei Įstaigoje – netikėtam ir/ar pavojingam įvykiui, sutrikdančiam įprastą Įstaigos bendruomenės ar atskirų jos narių veiklą, emociškai sukrečiančiam visą ar didesnę Įstaigos bendruomenės dalį teikę specialistai, turi laikytis konfidencialumo, gauti ir teikti informaciją tiek, kiek būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas ir nepažeidžiant vaiko teisių ir teisėtų interesų.

II SKYRIUS

KRIZIŲ VALDYMO ĮSTAIGOJE ORGANIZAVIMAS

7. Krizės valdymą Įstaigoje organizuoja nuolat veikianti krizių valdymo komanda (KVK), sudaryta iš Įstaigos administracijos, logopedo, pedagogų, turinčių krizės Įstaigoje valdymui reikalingų asmeninių savybių ir kompetencijų. Įstaigos KVK bendradarbiauja su Įstaigos VGK ir Klaipėdos miesto PPT.

8. KVK paskirtis – pasirengti konstruktyviai reaguoti į krizę, o įvykus krizei – koordinuotai ir veiksmingai organizuoti krizės pasekmių įveikimą, užtikrinti krizės paveiktiems Įstaigos bendruomenės nariams reikiamos pagalbos teikimą.

9. KVK komandai vadovauja Įstaigos vadovas (jam negalint atlikti savo funkcijų, jo pavaduotojas).

10. Įstaigos KVK komandą sudaro 6 nariai:

10.1 KVK komandos vadovas;

10.2. narys, atsakingas už komunikaciją;

10.3. narys, atsakingas už saugumą;

10.4. narys, atsakingas už pirmosios medicininės pagalbos organizavimą;

10.5. narys atsakingas už emocinės ar psichologinės pagalbos organizavimą ir (ar) teikimą;

10.6. narys, atsakingas už informacines technologijas.

11. KVK komandos narių funkcijos:

11.1. krizių valdymo vadovas – koordinuoja krizių valdymo komandos darbą;

11.2. asmuo, atsakingas už komunikaciją – atsakingas už informacijos pateikimą mokyklos bendruomenei ir žiniasklaidai;

11.3. asmuo, atsakingas už saugumą – prireikus iškviečia policiją ir (ar) priešgaisrinę gelbėjimo tarnybą;

11.4. asmuo, atsakingas už pirmosios medicininės pagalbos organizavimą – nustato sužeistus Įstaigos bendruomenės narius, inicijuoja pirmosios medicininės pagalbos teikimą, prireikus iškviečia greitąją medicinos pagalbą;

11.5. asmuo, atsakingas už emocinės ar psichologinės pagalbos organizavimą ir (ar) teikimą – asmuo gebantis teikti psichologinę ar emocinę pagalbą;

11.6. asmuo, atsakingas už informacines technologijas – įvykus technologiniams nesklaidumams, krizių valdymo komandos nuotolinių ar hibridinių susitikimų metu teikia pagalbą.

12. KVK komandos sudėtį tvirtina Įstaigos vadovas.

13. KVK posėdžiai krizės valdymo organizavimo klausimams aptarti organizuojami pagal poreikį, bet ne rečiau kaip 2 kartus per metus.

14. Krizių valdymo komanda, kartu su VGK kasmet rengia/atnaujiną preliminarų krizės valdymo veiksmų planą, kuriame nurodomas Įstaigos krizių valdymo komandos kontaktų sąrašas, numatomi krizės valdymo veiksmai (1 priedas).

III SKYRIUS KRIZIŲ VALDYMO EIGA

15. Įvykus kriziniam įvykiui:

15.1. krizių valdymo komandos vadovas sukviečia krizių valdymo komandą ir informuoja apie krizinį įvykį bei aptaria tolesnius žingsnius;

15.2. krizių valdymo komandoje nustatomi krizės faktai (ir informacijos apie juos šaltiniai) (Kas atsitiko? Kokie žmonės dalyvavo kriziniame įvykyje? Kaip šie žmonės buvo paveikti? Kur tai atsitiko, kada? Ar šiuo metu įvykis dar vyksta? Kas sukėlė krizę? Kokia prognozė apie nukentėjusių būklę?);

15.3. nustatomas krizės padarinių laipsnis (Kiek žmonių paveikė ši krizė? Koks šio poveikio mastas?);

15.4. Įstaigos vadovas, įvykus kriziniam įvykiui, informuoja Įstaigos steigėją. Įstaigos krizių valdymo komanda turi įsivertinti, ar yra pajėgi pačios Įstaigos ištekliais įveikti krizinį įvykį. Jei Įstaigos išteklių nepakanka, krizių valdymo komandos vadovas kreipiasi į savivaldybės pedagoginės psichologinės ar švietimo pagalbos tarnybos specialistus arba kitus pagalbos teikėjus išorėje;

15.5. krizių valdymo komandos vadovas susisiekiama su nukentėjusių šeimomis, informuoja apie krizinį įvykį, nurodydamas, kas įvyko, kur šiuo metu yra jų nukentėjęs artimasis, kokia būklė ir panašiai (atsižvelgiant į situaciją). Jei tarp nukentėjusių yra ugdytinių, su artimaisiais gali susisiekti grupių mokytojai arba kiti Įstaigos vadovo paskirti asmenys;

15.6. krizių valdymo komandoje pasitarus, nusprendžiama, kokia informacija bus pateikiama:

15.6.1. tėvams;

15.6.2. ugdytiniams (atsižvelgiant į jų amžiaus ypatumus ir raidą);

15.6.3. Įstaigos personalui;

15.6.4. žiniasklaidai (jeigu kreipsis);

15.7. apsisprendžiama dėl informacijos pateikimo būdo:

15.7.1. rašytiniai pranešimai ar laišakai, pvz., trumpas pranešimas paskelbiamas platformoje, prie kurios turi prieigą visi bendruomenės nariai (Mūsų darželis) arba informacija siunčiama į elektroninį paštą (2 priedas);

15.7.2. susirinkimai kontaktiniu, nuotoliniu arba hibridiniu būdu;

15.7.3. skambučiai telefonu;

15.7.4. žodiniai pranešimai (krizės valdymo komandos narys informuoja apie situaciją);

15.8. KVK nustato, kurie bendruomenės nariai yra labiausiai sukrėsti (dalyvavę įvykyje, nukentėjusių artimiausi žmonės, draugai), ir pradeda planuoti intervencijos veiksmus;

15.9. KVK narys, atsakingas už komunikaciją, pasirūpina, kad būtų pasiekiamas informacija apie emocinės ir psichologinės pagalbos galimybes: pedagoginės psichologinės ar švietimo pagalbos tarnybos psichologai, www.vaikulinija.lt, www.jaunimolinija.lt, <http://www.pagalbavaikams.lt>, www.tevulinija.lt, www.tuesi.lt, <https://krizesiveikimas.lt>. Grupių mokytojai turi informuoti tėvus, į ką jie turėtų atkreipti dėmesį, stebėdami vaikus namuose: elgesio pasikeitimai, valgymo sutrikimai, miego sutrikimai, emocijų užslopinimas (3 priede pateikiama informacija tėvams, kaip padėti vaikams išgyventi sunkų laikotarpį);

15.10. Įstaigos vadovas sušaukia personalo susirinkimą. Aptariamasis krizinis įvykis, valdymo priemonės ir galimybės;

15.11. grupių mokytojai ir administracija ugdytinio(-ių) ar Įstaigos darbuotojo mirties atveju pasirūpina, kad jo (jų) vardas(-ai) būtų pašalinami iš žurnalų (ar sąrašų, kompiuterių), tai pat pasirūpina mirusiojo(-ių) daiktais;

15.12. kiekvienos darbo dienos pabaigoje (ir (ar) po krizinio įvykio) krizių valdymo komandos nariai aptaria intervencijos procesą:

15.12.1. sudaroma galimybė krizių valdymo komandos nariams pasidalyti savo išgyvenimais, jausmais, sunkumais;

15.12.2. numatomi tolesni krizės valdymo veiksmai;

15.13. suplanuojami rytiniai krizių valdymo komandos pasitarimai;

15.14. mirties atveju aptariamas dalyvavimas laidotuvėse ar atsisveikinimo ritualuose. Įstaiga neorganizuoja ėjimo į laidotuves, juose dalyvauja tik to norintys Įstaigos bendruomenės nariai. Esant karantino sąlygoms, laikytis karantino rekomendacijų. Laidotuvės ir atsisveikinimo ritualai ypatingo aptarimo reikalauja tuo atveju, kai įvyksta savižudybė. Reikėtų vengti ritualų ar atminimo ženklų, kurie gali skatinti mirusiojo idealizavimą ar savižudybės romantizavimą. Tikslas – išlaikyti pusiausvyrą tarp ugdytinių poreikio gedėti ir vengimo romantizuoti savižudybę. Panašių principų reikėtų laikytis kiekvieno Įstaigos bendruomenės nario mirties (ne tik savižudybės) atveju. Vienoda pozicija visų mirčių atvejais padeda mirusiojo artimiesiems ir Įstaigos bendruomenės nariams jausti, kad Įstaiga išreiškia vienodą pagarbą visiems mirusiesiems, nepaisant jų mirties aplinkybių.

15.15. po krizės komanda aptaria visą krizių valdymo procesą ir jį įvertina – įsivertina, kas veikė, o kas ne. Aptaria, kokių veiksmų buvo imtasi, ką kitą kartą darytų kitaip, kokios dar papildomos pagalbos reikėtų, ko nevertėtų kartoti.

(Krizės valdymo veiksmų plano formos pavyzdys)

KRIZĖS VALDYMO VEIKSMŲ PLANAS

(Įstaigos pavadinimas)

(data)

1. Įstaigos bendruomenės narys, gavęs informaciją apie krizę Įstaigoje, nedelsdamas informuoja Įstaigos komandos vadovą.....

(vardas, pavardė, kontaktinis telefono Nr.)

Jam nesant, jo įgaliotą atstovą.....

(vardas, pavardė, kontaktinis telefono Nr.)

2. Įstaigos komandos vadovas susisieikia su nukentėjusiojo asmens artimaisiais ir (ar) policija patikslina krizės faktus (kas, kur ir kada įvyko) ir informaciją, kuri galėtų būti pateikta Įstaigos bendruomenei.

3. Įstaigos komandos vadovas nedelsdamas sušaukia Įstaigos komandos ir Komisijos posėdį.

Įstaigos komandos narių vardai, pavardės, telefono Nr., funkcijos krizės valdymo metu:

1.
2.
3.
4.
5.
6.

4. Įstaigos komandos vadovas informuoja apie krizę Įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (valstybinės Įstaigos – biudžetinės įstaigos), savivaldybės vykdomąją instituciją (savivaldybės Įstaigos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (dalyvių susirinkimą) (valstybinės ir savivaldybės Įstaigos – viešosios įstaigos), savininką (dalyvių susirinkimą) (kitų Įstaigų), jei Įstaigos komanda ir Komisija susitarė dėl šios funkcijos priskyrimo Įstaigos komandos vadovui.

Įstaigos pavadinimas.....

Kontaktinio asmens vardas, pavardė, telefono Nr., el. paštas:

5. Įstaigos komanda kartu su Komisija posėdžio metu aptaria šiuos klausimus (priklausomai nuo konkrečios krizės situacijos posėdžio darbotvarkė gali būti papildyta įtraukiant kitus aktualius klausimus arba sutrumpinta, jei kai kurie klausimai neaktualūs konkrečios krizės situacijoje):

5.1. įvertina krizės paveiktų asmenų grupes (kurie Įstaigos bendruomenės nariai gali būti labiausiai paveikti);

Labiausiai krizės paveiktos asmenų grupės:.....

5.2. įvertina turimus psichologinės pagalbos Įstaigoje resursus, jei jų nepakanka, kreipiamasi į psichologinės pagalbos teikėją(-us) ir informuoja Įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (valstybinės Įstaigos – biudžetinės įstaigos), savivaldybės vykdomąją instituciją (savivaldybės Įstaigos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (dalyvių susirinkimą) (valstybinės ir savivaldybės Įstaigos – viešosios įstaigos), savininką (dalyvių susirinkimą) (kitų Įstaigų);

Psichologinės pagalbos teikėjo(-ų) vardas, pavardė, telefono Nr., el. paštas:
.....

5.3. sutaria, kokia informacija apie krizę ir jos valdymo veiksmus bus pateikiama atskiroms Įstaigos bendruomenės grupėms (ugdytiniais, tėvams (globėjams, rūpintojams), Įstaigos darbuotojams, žiniasklaidai). Taip pat sutaria, kas, kada ir kokia forma pateiks parengtą informacinį tekstą;

5.4. esant būtinybei sprendžia apie papildomų civilinės saugos ir (ar) greitosios medicinos pagalbos priemonių reikalingumą (policijos ir (ar) priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos, greitosios medicinos pagalbos iškvietimą (bendrosios pagalbos telefonu 112);

5.5. svarsto būtinybę informuoti apie krizę kitas įstaigas ar institucijas (pvz., Vaiko teisių apsaugos skyrių, kitas Įstaigas, kurias gali paveikti krizė ar kt.) ir bendradarbiauti su jomis organizuojant ar vykdant krizės valdymo veiksmus;

5.6. mirties atveju aptaria dalyvavimą laidotuvėse (visi Įstaigos bendruomenės nariai turi būti informuoti apie laidotuvių laiką ir vietą; laidotuvėse dalyvauja tik norintys Įstaigos bendruomenės nariai);

5.7. atsižvelgus į konkrečios krizės aplinkybes ir remiantis posėdžio metu priimtais sprendimais kartu su Komisija, rekomenduotinai konsultuojantis su Įstaigos savininko teises ir pareigas įgyvendinančia institucija (valstybinės Įstaigos – biudžetinės įstaigos), savivaldybės vykdomąja institucija (savivaldybės Įstaigos – biudžetinės įstaigos), savininko teises ir pareigas įgyvendinančia institucija (dalyvių susirinkimo) (valstybinės ir savivaldybės Įstaigos – viešosios įstaigos), savininku (dalyvių susirinkimo) (kitų Įstaigų) ir psichologinės pagalbos teikėju(-ais), tikslina preliminarų krizės valdymo veiksmų planą;

5.8. numato kito Įstaigos komandos posėdžio vietą ir laiką.

6. Apie krizę informuojama Įstaigos bendruomenė.

7. Labiausiai nukentėjusiems asmenims teikiama psichologinė ir (ar) kita pagalba.

8. Pasirūpinama, kad visiems Įstaigos bendruomenės nariams būtų prieinama informacija apie psichologinės pagalbos galimybes.

9. Ugdytinio ar kito bendruomenės nario mirties atveju pasirūpinama, kad jo vardas, pavardė būtų pašalinami iš žurnalų, sąrašų, kompiuterių, pasirūpinama mirusiojo daiktais.

10. Įstaigos komanda reguliariai aptaria krizės valdymo veiksmų eigą, veiksmingumą, prireikus keičia, koreguoja krizės valdymo veiksmų planą.

PRANEŠIMAS BENDRUOMENEI APIE NETEKTĮ

(Skirtas informuoti mokytojus, ugdytinius ir ugdytinių tėvus po krizinio įvykio)

Mūsų bendruomenėje skaudus įvykis – (*mėnuo ir diena*) mirė / žuvo / nusižudė (*trumpa fraze apibūdinti įvykį, tačiau jei tai savižudybė, nieko nedetalizuoti*) (*grupė*) grupės ugdytinis / mokytojas (*Vardas, Pavardė*). Ši netektis prislėgė ir nuliūdino visą Įstaigos bendruomenę – ugdytinius, jų tėvus, mokytojus. Giliai užjaučiame (*Vardas*) šeimą ir draugus.

Tikime, kad visi kartu pamažu išgyvensime šią skaudžią netektį. Jeigu jaučiate, jog sunku išbūti su savo jausmais, nelikite vieni, kreipkitės pagalbos. *Toliau nurodyti nemokami psichologinės ar emocinės pagalbos telefonai ir kiti kontaktai, kur galima kreiptis dėl kilusių išgyvenimų.*

Jaunimo linija	8 800 28 888 I–VII visą parą jaunimolinija.lt
Linija „Doverija“ (pagalba teikiama rusų kalba)	8 800 77 277 I–V 16.00–20.00
Vaikų linija	116111 I–VII 11.00–23.00 vaikuliniija.lt
Vilties linija	116123 I–VII visą parą
<i>(Įstaiga gali įrašyti kontaktus, kas teikia psichologinę pagalbą Įstaigoje)</i>	

Pagarbiai
(Vadovo Vardas, Pavardė)

KAIP PADĖTI SAVO VAIKUI IŠGYVENTI SUNKŲ LAIKOTARPIŲ (Gairės tėvams po krizinio įvykio)

- Atidžiai išklausykite. Leiskite savo vaikui viską papasakoti, išsikalbėti, jeigu jis pats to nori.
 - Skirkite savo vaikui papildomo dėmesio šiuo laikotarpiu, daugiau laiko pabūkite drauge, paglobokite ir, jei reikia, nuraminkite.
 - Užtikrinkite vaiką, kad jis yra saugus.
 - Nesakykite „Dar pasisekė, galėjo būti blogiau“. Tokie teiginiai žmonių nepaguodžia. Geriau pasakykite, kad jums labai gaila, jog taip atsitiko ir kad norite jį geriau suprasti bei padėti.
 - Nenustebkite, jei pastebėsite pasikeitusį, vaikui neįprastą, nebūdingą elgesį. Bėgant laikui, šios emocinės reakcijos išnyks.
 - Nepriimkite vaiko pykčio ar kitų jausmų asmeniškai. Padėkite jam suprasti ryšį tarp pykčio ir traumuojančio įvykio. Padėkite jam rasti būdų, kaip saugiai išreikšti savo jausmus, pavyzdžiui, išsikalbėti, piešti, sportuoti.
 - Padėkite vaikui suprasti, kad priešiškas, agresyvūs veiksmai ir rizikingas elgesys yra būdai, kuriais jis stengiasi apsisaugoti nuo savo skausmo, skriaudos jausmo arba baimės.
 - Išeidami iš namų, pasakykite, kur einate ir kada grįšite.
 - Jei išeinatė ar išvykstatė ilgesniam laikui, bendraukite telefonu, kad vaikas jaustųsi saugiau.
 - Ramiai reaguokite, jei pasirodo regresyvus vaiko elgesys – nagų kramtymas, nykščio čiulpimas arba noras miegoti prie įjungto šviestuvo.
 - Pasidalykite su vaiku, kaip jautėtės, kai patys buvotė labai išgąsdinti ir kaip su tuo tvarkėtės.
 - Jei vaikas jaučia kaltę ar gėdą dėl įvykio, pabrėžkite, jog ne jis nusprendė, kad taip atsitiktų, ir jis nėra kaltas. Net jeigu jie kažkada pykosi su mirusiu žmogumi arba negerai su juo elgėsi, tai nebuvo įvykio priežastis.
 - Bendraukite su Įstaigos krizių valdymo komanda ir kitomis pagalbos tarnybomis.
-